

با نهج البلاغه بیشتر شویم

(پایه نهم)

سلام

آنچه اکنون در دست دارید، بخشی از کلمات و جملات کتاب ارجمند «نهج البلاغه» است که به صورت ساده و مختصر برای شما فراهم گردیده، اما با همه کوچکی اش محتوای آن به وسعت دریاها بی کران، و به عظمت کوههای سر به فلک کشیده است. این کلمات و جملات، مانند دانه های مروارید درخشان، که از اعماق دریایی سرشار از مرواریدهای ناب به دست آمده، مخصوص شما نوجوانان عزیز انتخاب شده تا با بیانی ساده برای شما به آسانی قابل درک و آموختن باشد. و از این راه شما عزیزان را با کتابی که پس از قرآن، عالی ترین و گرانقدرترین کتاب انسان سازی است آشنا سازد. نهج البلاغه یعنی راه و روش شیوایی گفتار و رسایی کلام که بعد از قرآن دومین کتاب شیعیان می باشد.

آشنایی با نهج البلاغه

نهج البلاغه، کتاب ارزشمند و بی همتایی است که در بردارنده برخی از سخنان و کلمات گهربار امام علی بن ابی طالب (علیه السلام) می باشد. کتاب نهج البلاغه در سه فصل جداگانه به ابتکار و ذوق علامه سید رضی (ره) تنظیم گردیده است.

فصل اول: خطبه ها، مجموعه سخنرانی های دلنشین و شورانگیز امام علی (علیه السلام) که شامل ۲۴۱ خطبه است.

فصل دوم: نامه ها، مجموعه نامه های امام به دوستان، دشمنان، استانداران، فرمانداران نظامی و دیگر مسئولان کشوری و... که شامل ۷۹ نامه می باشد.

فصل سوم: کلمات کوتاه و جملات زیبای حکمت آمیز، که مجموعاً ۴۸۰ کلمه می باشد.

شناسنامه نهج البلاغه

نام: نهج البلاغه	تاریخ تولد: سال ۴۰۰ - ه. ق	محل تولد: محله کرخ در بغداد
صاحب کتاب: حضرت علی (علیه السلام) امام اول مسلمین	گردآورنده: سید رضی (ره) از علماء قرن چهارم	
مدت جمع آوری: ۲۰ سال	مدت عمر: بیش از ۱۰۰۰ سال	
تعداد خطبه ها: ۲۴۱ خطبه	تعداد نامه ها: ۷۹ نامه	تعداد کلمات کوتاه: ۴۸۰ کلمه

گوهرهای ناب

تعدادی از جملات زیبا، آسان و دلپذیر نهج البلاغه آماده شده است که ما با به خاطر سپاری و عمل به آنها می توانیم شیوه های زندگی فردی و اجتماعی خود را بیاموزیم و اصلاح کنیم.

«وَأَقَامَ مِنَ شَوَاهِدِ الْبَيِّنَاتِ عَلَى لَطِيفِ صَنَعَتِهِ وَعَظِيمِ قُدْرَتِهِ» و خداوند بزرگ نشانه های گویایی بر ظرافت صنعت و بزرگی قدرت خود آفرید، تا او را بشناسند. (خطبه ۱۶۴) خداوند بزرگ نشانه های گویایی بر خلقت و بزرگی قدرت خود آفرید، تا انسانها با مشاهده آثار خداوند و زیبایی های طبیعت به فکر فرو روند، و سرانجام دست زیبای خدا را به خوبی بنگرند و اعتراف کنند که هر ساخته شده ای سازنده ای دارد.

«إِلَىٰ أَنْ بَعَثَ اللَّهُ سُبْحَانَهُ مُحَمَّدًا رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله وسلم) لَانْجَازِ عِدَّتِهِ وَاتِمَامِ نُبُوتِهِ» تا آنکه خداوند سبحان، محمد (که درود خدا بر او و خاندانش باد) را فرستاد تا وعده های او تحقق پذیرد، و راه پیامبران آسمانی تکامل یابد. (خطبه ۱)

شرح: امام علی (علیه السلام) در جاهای مختلف اشاره به اصل هدایت عمومی می نماید، و تا زندگی انسانها تداوم دارد؛ اعزاز پیامبران نیز دوام خواهد داشت، تا آنجا که طرح هدایت به کمال رسد و آخرین پیامبر خاتم اعزاز گردد که فرمود: پس اعزاز پیامبران آسمانی بر اساس اصل «هدایت» سامان یافته است که پس از آفرینش انسانها، یک ضرورت غیر قابل انکار می باشد.

«وَأَسْتَشِعِرُوا الصَّبْرَ؛ فَإِنَّهُ أَدْعَىٰ إِلَى النَّصْرِ» صبر و بردباری را شعار خود قرار دهید که شما را به پیروزی می رساند. (خطبه ۲۶)

شرح: مشکلات می آیند و می گذرند، غمها و دردها همواره بر سر راه ما سبز می شوند. اگر راه مقابله با مشکلات را بدانیم؛ ما نیز به سلامت از کنار انواع مشکلات خواهیم گذشت و آسیبی به ما نخواهد رسید که با صبر و بردباری می توان بر مشکلات پیروز شد. در آثار به جای مانده از بزرگان ادب، صبر تلخ و ناگوار اما نتیجه و حاصل آن شیرین معرفی شده است. مولانا می گوید: «صبر تلخ آمد ولیکن عاقبت * میوه شیرین دهد پر منفعت» حافظ همین قرابت صبر و کام روایی را این گونه توصیف می کند: «صبر و ظفر هر دو دوستان قدیمند * بر اثر صبر نوبت ظفر آید».

«الْمُؤْمِنُ بِسْرُهُ فِي وَجْهِهِ، وَحَزْنُهُ فِي قَلْبِهِ، أَوْسَعُ شَيْءٍ صَدْرًا» شادی مومن در چهره او، و اندوه وی در دلش پنهان است، و سینه اش از هر چیزی فراختر است. (حکمت ۳۲۵) درست است که حالات زندگی انسان یک نواخت نیست و گاهی ممکن است غمها و مصیبتها و مشکلاتی دامنگیر انسان گردد، اما در روابط دوستانه و برخورد با مردم نباید تلخی غمها و مشکلات را به کام دیگران فرو ریخت.

«وَأَدَا قَوِيْتُ؛ فَاقْوِ عَلَى طَاعَةِ اللَّهِ» هر گاه نیرومند شدی؛ توانت را در طاعت پروردگار به کار گیر. (حکمت ۳۷۵) یعنی ورزش و نیرومندی، و به دست آوردن قدرت و توانمندی، در اسلام هدف دار است. باید قدرت به دست آورد تا در راه خدا آن را به کار گرفت و از مستضعفان حمایت کرد، تا بتوان ریشه های مفساد اجتماعی را خشکاند و انواع تهاجمات را پاسخ داد.

«مَنْ تَفَكَّرَ؛ أَبْصَرَ» هر کس که زیاد فکر کند؛ آگاه می شود. (نامه ۳۱)

شرح: راه صحیح اختراع و سازندگی، فکر و اندیشه است، زیاد فکر کردن و زیاد مطالعه داشتن است، و نوجوانان باید در این دوران حساس و زیبای عمر، فراوان مطالعه کنند و بسیار بیاندیشند تا در سازندگی کشور خود موفق باشند. از دیدگاه امام علی (علیه السلام) نوجوان باید زیاد فکر کند، تلاش کند، به سازندگی و بازسازی بیندیشد و امیدوار باشد که می تواند مشکلات را از سر راه بردارد، معماهای علمی را حل کند و جامعه خود را به کمال برساند.

«إِيَّاكَ وَمُصَادَقَةَ الْأَحْمَقِ؛ فَإِنَّهُ يُرِيدُ أَنْ يَنْفَعَكَ فَيَضُرُّكَ. وَإِيَّاكَ وَمُصَادَقَةَ الْبَخِيلِ؛ فَإِنَّهُ يَقْعُدُ عَنْكَ أَحْوَجَ مَا تَكُونُ إِلَيْهِ. وَإِيَّاكَ وَمُصَادَقَةَ الْفَاجِرِ؛ فَإِنَّهُ يَبِيعُكَ بِالْثَافَةِ. وَإِيَّاكَ وَمُصَادَقَةَ الْكَذَّابِ؛ فَإِنَّهُ كَالسَّرَابِ، يَقْرَبُ عَلَيْكَ الْبَعِيدَ، وَيَبْعِدُ عَلَيْكَ الْقَرِيبَ» از دوستی با نادان پرهیز؛ چون او می خواهد به تو سود برساند، ولی از روی نادانی زیان می رساند. از دوستی با شخص تنگ نظر پرهیز؛ چون او تو را هنگامی که به شدت نیازمند او باشی رها می کند. از دوستی با شخص بدکاره پرهیز؛ چون او به ناچیزترین قیمتها تو را می فروشد. و از دوستی با دروغگو پرهیز؛ چون او مانند سراب فریبت می دهد، دور را در نظرت نزدیک نشان می دهد، و نزدیک را دور جلوه گر می سازد. (حکمت ۳۷)

شرح: در انتخاب دوست باید کمال مراقبت را به عمل آوریم و دست کم، کسانی را که دارای چهار خصوصیت زشت نادانی، بخل، بدکاری و دروغگویی هستند، به عنوان دوست انتخاب نکنیم. شخص نادان، هر چند هم که مهربان و صمیمی باشد، از آنجا که عقل کافی ندارد؛ موارد سود و زیان را نیز تشخیص نمی دهد. به همین جهت حتی وقتی می خواهد به دوست خود سودی برساند، از روی نادانی کاری می کند که به زیان دوستش تمام می شود. شخص بخیل یا تنگ نظر، نیز چون به مال دنیا بیش از هر چیز دیگری دلبستگی دارد و حاضر نیست ذره ای از مال خود را از دست بدهد؛ تا زمانی به دوستی خود با دیگران ادامه می دهد که به او نیازمند نباشد، اما همینکه یکی از دوستانش به او نیازمند شود، حتی اگر در اوج نیازمندی باشد و تمام زندگی اش به اندکی گذشت و بخشش از سوی او بستگی پیدا کند؛ باز حاضر به گذشت و چشم پوشی از مال دنیا نمی شود، و دوست خود را در آن اوج احتیاج رها می کند و به حال خود می گذارد. بدکاره، یا کسی که در روی زمین به فسق و فجور و فساد دست می زند، نیز از کسانی است که باید از دوستی با او پرهیز کرد. شخص بدکاره عزت و شرافت انسانی خود، و سعادت و رستگاری آخرت خود را در برابر کم ارزشترین چیزها از دست می دهد، بنابر این مسلم است که چنین کسی برای دوستان نیز، ارزشی قائل نخواهد شد و آنها را در برابر اندک چیزی خواهد فروخت. دروغگو نیز، شایسته دوستی نیست، چون او نیز مانند سراب که از دور به شکل آب دیده می شود و از نزدیک چیزی جز خاک و ریگ بیابان نیست؛ همیشه به فکر فریب دادن است. شخص دروغگو، همیشه با دروغهای خود کارهای خوب را به صورت کارهای بد وانمود می کند، و کارهای بد را به صورت خوب نشان می دهد. در نتیجه کسی که با شخص دروغگو دوستی کند؛ فریب حرفهای او را می خورد و دو عیب بزرگ در زندگی پیدا می کند: نخست آنکه از کارهای خوب روی گردان می شود، چون خیال می کند که آن کارها بد است. و دیگر آنکه به انجام کارهای بد می پردازد، چون به خاطر حرفهای دوست دروغگوی خود گمان می کند که آن کارها خوب است.

«الْتَوَدَّدُ نِصْفَ الْعَقْلِ» دوستی و همکاری با دیگران، نیمی از عقل است. (حکمت ۱۳۵) یعنی انسان عاقل از فکر و اندیشه و علم و هنر دیگران در سایه وحدت، استفاده می کند و از خودمحوری و غرورزدگی فاصله می گیرد.

«وَرَضِيَ بِالذُّلِّ مَنْ كَشَفَ عَنْ صُرَّةِ» و آنکه جان را با طمع ورزشی بیوشاند؛ خود را پست کرده است. (حکمت ۵)

شرح: الف: حتی در موفقیتها و کسب امتیازها نیز نباید برای بعضی افراد موفقیت خود را گفت؛ زیرا گاه زمینه حسادت در آنها ایجاد می شود. بنابر این نباید رازهای خود را برای دیگران بازگویی، خصوصا امروزه که مراکز مشاوره حضوری، تلفنی و مکاتبه ای وجود دارد و می توانی با آنها تماس حاصل کنی. ب: در موارد خاصی که می خواهید رازی را بگویید، همرازی انتخاب کنید که رازدار و امین و از همه مهمتر راه گشا و سازنده باشد. صرف شنیدن درد مشکلی را حل نمی کند، مهم رفع مشکل است که افراد با تجربه و کاردان می توانند راه مناسبی را در برابر مشکلات به انسان نشان دهند.

اداره کل آموزش و پرورش استان اصفهان

اداره قرآن، عترت و نماز